



Folketingets Finansudvalg
Christiansborg

25. august 2017

Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 435 (Alm. del) af 30. juni 2017 stillet efter ønske fra Lisbeth Bech Poulsen (SF)

Spørgsmål

Vil ministeren oplyse de væsentligste mekanismer i ADAM, der fører til, at et forøget arbejdsudbud med tiden resulterer i en tilsvarende højere beskæftigelse (f. eks. løndannelse, investeringsomfang) og om det er korrekt, at modellen fører til, at reallønnen på lang sigt vil være uændret, hvis arbejdsudbuddet øges, og hvilke antagelser der er centrale for at dette resultat opnås?

Svar

I en velfungerende økonomi vil markedsmekanismerne understøtte, at øget arbejdsudbud fører til øget beskæftigelse. Det underbygges af den observerede empiriske sammenhæng mellem arbejdsudbud og beskæftigelse beskrevet fx i Finansredegørelse 2014, kapitel 5 om arbejdsmarkedets tilpasning til reformer.

Øget arbejdsudbud løfter efterspørgslen og derved beskæftigelsen gennem en række kanaler:

1. Højere arbejdsudbud kan i tilpasningsperioden give anledning til et bedre og hurtigere match på arbejdsmarkedet, og derved færre ubesatte stillinger. Det kan i sig selv indebære øget privat forbrug som følge af højere disponible indkomster hos de personer, som finder beskæftigelse.
2. Højere arbejdsudbud kan i en periode reducere lønstigningerne og derigennem forbedre lønkonkurrenceevnen og øge eksporten. På sigt må lønniveauet i en lille åben økonomi som den danske dog som udgangspunkt forventes at være uændret, *jf. også nedenfor*.
3. Med fremadskuende adfærd kan forventninger om højere fremtidig indkomst og produktion som følge af øget arbejdsindsats også på kort sigt betyde, at husholdningerne hæver deres forbrug (forbrugsudjævning), og at virksomhederne hæver investeringerne.
4. Bedre adgang til den nødvendige arbejdskraft kan understøtte øget eksport, *jf. nedenfor*.
5. Anvendelse af det større finanspolitiske råderum, som følger af øget strukturel beskæftigelse, til fx øget offentligt forbrug eller skattenedsættelser vil allerede på kort sigt understøtte efterspørgslen ved uændret strukturel saldo.

Hertil kommer, at reformer, som styrker troværdigheden af og tilliden til den danske økonomiske politik, kan holde renterne nede gennem lave risikopræmier på finansmarkederne.

Der eksisterer flere typer af makroøkonomiske modeller, som er forskellige i deres grundstruktur. Dermed er de mekanismer og den adfærd, som driver tilpasningen i modellerne, forskellige.

ADAM har ingen forventningseffekter hverken i forbrugsfunktionen eller i investeringsfunktionen og ingen kapitaliseringseffekter på formuerne (fx aktiekurstigninger pga. større forventet produktion og tilsvarende husprisstigninger). Dette medvirker til, at tilpasningen af forbrug og investeringer er forholdsvis træg. Samtidig vil finanspolitikken i ADAM-modellen ikke automatisk justeres, når reformer giver anledning til en strukturel styrkelse af de offentlige finanser, som kan udmøntes til øgede offentlige udgifter eller skattenedsættelser. Dette skal modelbrugeren selv sørge for.

Ved retvisende anvendelse af ADAM er der grundlæggende tre kanaler, som bidrager til, at øget arbejdsudbud resulterer i øget beskæftigelse og som har betydning for den langsigtede virkning på reallønnen. Disse svarer til pkt. 2, 4 og 5 ovenfor:

Ad 2). I ADAM vil et øget arbejdsudbud på kort sigt isoleret set resultere i højere ledighed, som overgangsvist lægger en dæmper på lønstigningstakten. Virksomhederne opnår derved en styrket lønkonkurrenceevne, som giver basis for mere konkurrencedygtige priser. Den bedre lønkonkurrenceevne medfører derigennem øgede afsætningsmuligheder på eksportmarkederne, som løfter produktion og beskæftigelse.

Ad 4). I ADAM indgår endvidere såkaldte udbudseffekter i eksportefterspørgselen, således at øget produktion og beskæftigelse har direkte positive effekter på eksportmulighederne.¹ Sådanne effekter kan fx skyldes, at flere virksomheder introducerer nye produkter på eksportmarkedet når beskæftigelsen og produktionen øges, herunder ved at virksomheder vælger at placere produktion i Danmark, når den nødvendige arbejdskraft er til rådighed og forventes at være det fremover. Disse mekanismer øger beskæftigelsen indtil ledigheden igen er på sit strukturelle niveau.

Ad 5). Ved langsigtede (strukturelle) stød bør modelbrugeren som udgangspunkt sikre uændret overholdelse af de finanspolitiske mål, fx uændret finanspolitisk holdbarhed eller uændret strukturel saldo ved planlægningshorisontens udløb. Ellers risikerer modelbrugeren at sammenligne holdbare med uholdbare forløb – hvor modellen ikke automatisk tager højde for, at forløb med store og stigende

¹ Se punkt 10B og C under ADAM *multiplikatorer – Modelversion oktober 2016* på <http://www.dst.dk/da/Statistik/ADAM/Multiplikatorer/multiplikatorer>

offentlige underskud og gæld før eller siden vil føre til svækket tillid og stigende rentemarginal i forhold til udlandet².

Når modelbrugeren sikrer uændret overholdelse af de langsigtede finanspolitiske mål (uændret offentlig saldo på langt sigt) er den langsigtede virkning på reallønnen af en reform, der øger arbejdsudbuddet, ca. nul i ADAM, jf. tabel 1.

Tabel 1

Langsigteffekt på realløn af en permanent stigning i arbejdsudbuddet på ca. 27.000 personer i ADAM

Reallønsvirkning i pct.	Langt sigt
Med finanspolitisk reaktion (uændret overholdelse af finanspolitiske mål)	Ca. 0 (-0,01)
<i>Memo:</i> Uden finanspolitisk reaktion (reformgevinst udmøntes ikke)	-1,2

Anm.: Ændringen i reallønnen er opgjort som den procentvise ændring i timelønnen fratrukket den procentvise ændring i forbrugerpriserne. ADAM udviser svingninger i tilpasningen mod den langsigtede ligevægt, som betyder, at effekten på blandt andet reallønnen selv efter 20-30 år svinger en smule. Der er vist gennemsnit for år 20, 25 og 30. Beskæftigelsen er i disse år øget svarende til udbuddet, igen med små udsving.

Kilde: <http://www.dst.dk/extranet/AdamMultiplikatorer/2016okt/muleks16.html>, tabel 10c.

Beregningen viser langsigteffekten på reallønnen af en stigning i arbejdsudbuddet på ca. 27.000 personer, svarende til én pct. af beskæftigelsen, i den seneste version af ADAM. Det forudsættes i ADAM-modelgruppens beregning, at den umiddelbare strukturelle styrkelse af de offentlige finanser benyttes til at sænke indkomstskatterne permanent, således at den offentlige saldo er uændret på langt sigt.

Hvis beregningen foretages uden at tage højde for, at reformgevinsten for de offentlige finanser kan omsættes i lavere skatter eller øget offentlig efterspørgsel end ellers, er der på langt sigt et fald i reallønnen på 1,2 pct. i ADAM-beregningen. Størrelsen hænger i ADAM sammen med den langsigtede prisfølsomhed af eksportefterspørgslen, som bestemmes af de såkaldte eksportpriselasticiteter, og styrken af udbudseffekterne i eksportefterspørgselen. Eksportpriselasticiteterne i ADAM er forholdsvis beskedne,³ hvilket isoleret set kan medvirke til, at ADAM overdriver reallønsfaldet på langt sigt i forbindelse med udvidelser af arbejdsudbuddet, hvor der ikke tages højde for, at reformgevinsten kan omsættes i lavere skatter eller øget offentlig efterspørgsel ved uændret offentlig saldo.

Mere generelt tilsiger forskellige typer af økonomiske modeller henholdsvis lavere, uændret eller i nogle tilfælde ligefrem højere⁴ realløn på langt sigt, når arbejdsud-

² Hvis udgangspunktet er et forløb, hvor de finanspolitiske mål ikke overholdes, bør der principielt skelnes mellem to skridt: et første skridt, hvor der sikres overholdelse af målene ved hjælp af udgiftsreduktioner eller skatteforhøjelser, og hvor effekten af den finanspolitiske stramning beregnes i forhold til den dæmpende effekt, der ellers ville være som følge af svækket tillid og stigende renter, samt et skridt to, hvor det øgede arbejdsudbud fra fx en reform af overførsler indregnes og reformgevinsten omsættes til skattenedsættelser eller øgede udgifter ved uændret overholdelse af de finanspolitiske mål.

³ Se også Appendiks 5C, *Finansredegørelse 2014*, Finansministeriet.

⁴ Reallønnen kan fx påvirkes positivt i en model med stigende skalaafkast og transportomkostninger grundet den såkaldte "hjemmemarkedseffekt". Denne effekt opstår, fordi det for en given realløn er mere attraktivt at placere virksomheder i

buddet øges permanent. Resultatet afhænger af, hvilke effekter, der indgår i modelleringen af udenrigshandlen samt styrken heraf. Den langsigtede sammenhæng mellem arbejdsudbud og realløn er således et empirisk spørgsmål. Overordnet er der på tværs af OECD-lande ikke nogen sammenhæng mellem trendvæksten i arbejdsudbud og hverken realløn eller real effektiv valutakurs, *jf. Svar på Finansudvalgets spørgsmål nr. 189 (Alm. del), 2017.*

En lille åben økonomi som den danske, der er tæt integreret i verdensøkonomien, kan som udgangspunkt ikke forventes at kunne påvirke verdensmarkedspriserne på langt sigt – herunder de priser, der kan tages for eksporterede varer. Dette taler for, at øget arbejdsudbud ikke vil have varige virkninger på reallønnen. Når Finansministeriet regner på de strukturelle virkninger af at øge arbejdsudbuddet indgår der derfor ikke en effekt på reallønnen, *jf. desuden også Svar på Finansudvalget spørgsmål nr. 5 (Alm. del) af 3. oktober 2012 stillet efter ønske fra Frank Aaen (EL).*

Med venlig hilsen

Kristian Jensen
Finansminister